

Kem 237 (1-26)

25

DE
STATV MORBOSO
GENERATIM

GRATIOSI ORDINIS MEDICORVM
CONSENSV

PRO
GRADV DOCTORIS

DIE IVLII MDCCLXXX. }

PVBLICE DISPVTABIT

A V C T O R
AVGVSTVS FRIDERICVS ADRIANVS
DIEL

HASSO - GLADENBACENSIS.

G I E S S A E

APVD IOANNEM IACOBVM BRAVN, ACAD. TYPOGR.

*'Tis with our Judgments as our Watches, none
Go just alike, yet each believes his own.*

POPE.

L. B.

Cum solidioris physiologiae ac pathologiae fundamenta ARIADNES filum rationali therapiae largiuntur, mihi animus inde surrexit speciminis inauguralis thema ex pathologia mutuari. Confiteor quidem, libros, hanc & medicinae historiam pertractantes, cum perlegere me accinxi, ob auctorum dissensus, mihi saepe non combinandos, a proposito abstinere voluisse, sed iuveni ductione carenti aliquid condonari, incitatio fuit themati adhaere, ac L. B. vt primitias speciminis locosistere; Qua tales itaque diiudicari, in votis est.

SECTIO I.

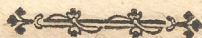
DE SANITATE ET MORBO.

§. I.

Corpus humanum pathologo aequae ac physiologo obiectum praecipuum suppeditat, hisque multa inuestigandi relinquit. Physiologo vitae sanitatisque veram connexionem, causas, & effectus nosse sufficit. Pathologo vero plura praeter haec addiscenda perlustrandaque supersunt, morbus nempe, huius causae variaque symptomata.

A 2

§. II.

§. II.

Subiectis fanis, vita primum & maxime necessarium est praedicatum, huiusque existentia & perseveratio in corporis natura (a) sitae sunt. Sub natura, vero,

- (a) Naturae significationem maxime ambiguum & multifarium sensus esse neminem fugit, atque secundum diversa obiecta diverso gaudere sensu. vid. R. BOYLE in Tr. de natura sect. 2. p. 9. Huc autem de corporis viui natura mihi tantum sermo est. — HIPPOCRATES Epid. l. 6. sub natura, corpus, omnibus conditionibus physicis ad suam conseruationem exstructum, intellexisse, magni monstrarunt viri vid. I. H. SCHVLTZE in Hist. med. §. 265. AB HALLERI Prael. in instit. m. BOERH. T. VI. §. 695. p. 8. van SWIETEN Comm. T. I. §. I. Idem vult ARISTOTELES, inquit de usu part. l. VII. c. 9. de tem. l. 2. c. 3. Naturam principium esse quoddam, & causam vt id moueatur atque quiescat, in quo primo per se, & non per accidens inest. Lib. Phys. 2. col. 428. edit. L. B. 1549. GALENVS in calidum innatum, l. ignem plasticam sese mouentem naturam sibi sistit, forsitan occasione philosophorum v. g. EMPEDOCLES, HERACLITI ductus, ex igne omnia fieri docentium. vid. ARIST. Metaphys. l. I. col. 1373. Magna autem cohors eorum est, in spiritu gubernante omniaque penetrante, nunc corporeo, nunc incorporeo, naturam quaerentium. Vt sectae pneumaticae coauius, ATHENAEVS Attalus a GALENO iam notatur, contra quem eiusque sectarios in libro de pulsum differentia infinitam suscepit contentionem. Huc ex neotericis HELMONTIVS cum suo Archaeo, ope Blas agente, eius affecta AB HEER, DOLAEVS cum suis regibus, FLVDDIVS cum angelis fortalitiis &c. &c. referendi

vero, omnium potentiarum physicarum complexum mutationes ex fabrica sui corporis possibiles producendi, mihi cum aliis sisto (*b*). Observatio loquitur, principium vitale, per totum corpus disseminatum, ad stimulum actiuum, in corpore existere animali, mutationumque rationem continere. Vnum tantum est, veram in nobis constituens naturam. Hae mutationes, a principio vitali per stimulum internum productae, sola nobis sunt indicia corpus viuere, inque animalibus functiones l. actiones nuncupantur. Felices autem desunt, qui principii essentiam nudarunt. Quid ab HALLERI alacrior elementorum contractio (*c*)? Quid

A 3

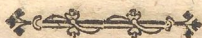
BVF-

di sunt. vid. WERDIGIVS in Medic. spirit. Proem. §. 12. & MORHOFII Polyh. T. II. L. II. p. 2. §. 5. — Haec doctrina alia sub larua in animam a STAHLIANIS fuit collocata. vid. STAHLII Diff. de motu tonico vitali p. 51., vbi dicit causam motuum efficientem esse animam, quam vulgo naturam vocant. Quod HIPPOCR. SYDENH. &c. &c. sibi quoque associare studuere, ex M. ALBERTI scriptis patet. vid. Prop. de vero sensu medico naturae incorporeae hippocratico H. M. 1718. ac Epist. quod anima rationalis sit natura. Ex SYDENHAMO praecipue locum in eius Opp. S. II. c. 2. p. 78. in censum rapiunt, vbi tamen aperte causarum naturalium complexum sub natura comprehendit, adiecta sententia, leges motuum habere finem, aequo summo Arbitro dispositae.

(*b*) VNZERS Allgemeine Betracht. der Krankheiten. Hamb. Mag. T. VI. p. 292. ab HALLERI l. c. §. 695. pag. 8.

(*c*) HALLERI prim. lin. Phys. §. 407.

BVFFONII flamina plastica actiua (*d*)? Quid NEEDHAMII Principium expansiuum elasticum (*e*)? Effectus certe non causa sunt. An breuius se expedire placet, & in animam cum STAHLIANIS reiicere? Verosimilius mihi BONNETO (*f*) est, id nunquam detegi. Natura agit vt cum HALLERO (*g*) loquar lege a Deo lata, a nobis nunquam extricanda.

§. III.

Intimius functionum causas scrutaturo patet, magnam in naturae operationibus regere simplicitatem. Omnes partium solidarum functiones, & inde dependentes fluidorum progressus, secretiones, egestionis & quae sunt reliqua, solo perfunguntur motu, neque alia vis temere statuenda est, modificationes humorum

- (*d*) BVFFONII Histoire natur. gener. & partic. avec la descr. du cabinet du Roi. p. 189. & 320.
- (*e*) NEEDHAMII Nouv. observ. microsc. avec des decouv. interess. sur la compos. & decomp. de corps organ. a Paris 1750. p. 201.
- (*f*) BONNETI Confid. sur le corps organ. T. I. p. 10. "Je serois fort porté à penser que la destruction de notre globe n' arrivera que lors que les Hommes auront epuisé la connoissance des productions qu' il renferme"
- (*g*) HALLERI prim. lin. phys. §. 408. HELMONTIVS optime dicit" Naturam esse iustum Dei, quo res est id quod est, & agit, quod agere iussa est. BONNET I. c. T. II. p. 82. "La machine est montée, pour les mouvements executer, & elle les execute, desquelle est mise en jeu.

rum tam multifarias sibi sistere, si moram in humoribus excipimus. In partium fluidarum actione in solidas, & harum reactione in illas, quilibet purioris physiologiae fundator assumit, basin omnium functionum consistere (*h*). Huius conditionis possibilitas (*i*) in structura naturali, principio vitali indiuidualiter accommodato, fundata est. Quamdiu itaque functiones eo tenore perficiuntur, hominem, sua munia obeundi, habilem reddentes, tamdiu sanitate fruimur (*k*).

Omni-

- (*h*) BOERHAAVII Inst. med. §. 695. p. 322. FRID. HOFFMANN in Med. rat. syst. T. I. p. 321. §. x. AB HALLER in Prael. ad Inst. BOERH. T. VI. p. 2.
- (*i*) Dormientes cum non operantur nec tamen aegroti sunt, per agendi potentiam sanitatem esse definiendam autumavit GALENVS. vid. T. III. col. 5. Opp. Edit. Bas. 1542. sed quam leue hoc argumentum, qui libet videt. Quis enim ab externis operationibus diiudicabit sanitatem? Ab his, vt sequela ab interioribus, concludimur hominem esse sanum. Ad morbum autem applicationes maxime vitiosae sunt, sanitatem enim in structura naturali, ideo morbum in praeternaturali consistere deduxit. ibid. Col. 6. Plures tamen eum sunt secuti v. c. MERCATVS T. I. L. 3. p. I. pag. 604. ed. Francof. 1620. SENNERTVS T. I. L. II. c. I. pag. 311. Edit. L. B. 1650.
- (*k*) FERNELH Phys. l. I. p. 80. BOERHAAVII l. c. §. 695. FRID. HOFFMANN l. c. T. II. p. I. pag. 56. HEISTERI inst. med. pag. 6. ab HALLERI l. c. pag. 7. & II. VNZER l. c. p. 6. ASCLEPIADES sanationem ex regulari manatione corpusculorum, nomine metafyncriseos deriuasse historici notant. vid. H. SCHVLZII Hist. med. pag. 273. sed plura de hoc infra.

Omnium facultatum & functionum perfectissima conspiratio, absolutam sanitatis ideam nobis largitur; hinc statum tam solidorum quam fluidorum perfectum sanitas supponit (*m*). Semper itaque corpus, in vita constitutum, suis cum sanitate gauderet functionibus, nisi ex ipsius machinae necessitate, vel ab innumeris a corpore ipso diuersis rebus perueri quin aboliri possit. Sub certis circumstantiis res hae influxum corpus alterandi habent h. e. causas sanitatis mutare. In continuatione causarum, machinae vitalis lege requisitarum, sanitas consistit, & consequitur, si functiones peruertuntur, causas sanitatis l. a rerum externarum influxu, l. corporis in se, mutatas, aut prorsus alienas in culpa esse (*n*).

§. IV.

Quid morbus proprie sit, an in functionibus lae-
fis, an in causis, vel demum in tertio praeternaturali
consistat, auctores maxime inter se recedunt. Tanta
inueniuntur dissentiones, refutationes, logomachiae &c.

vt

(*m*) AB HALLERI l. c. pag. 27. verba sonant "Corpus perfecte sanum est, quando & solidae partes, & liquidae in definita symetria consistunt. TISSOT in libr. sur la Santé des gens des lettr. "Lorsque les vaisaux n' ont ni trop ni peu de force, lorsque les fluides ont la consistance qui leur convient, qui ne sont ni trop ni peu en mouvements, l' homme est dans l' etat de santé" pag. 63.

(*n*) Respectu curationis distinctionem hanc momento, haud carere quilibet videt.

vt in iis recensendis, tempus mihi concessum, inutilibus tererem. ARGENTERIVS (*o*) FVCHSIVS (*p*) MERCATVS (*q*) A VEGA (*r*) SENNERTVS (*s*) DE SORBAIT (*t*) &c. &c. de his scitent, & patientia vsuro satisfaciunt, atque, an sit relatio-habitus-qualitas-passio-actio-priuatio-improportio-incommensuratio-ametria, -- substantia-accidens-&c. &c. lubens mitto, cum omnia haec praedicata nunc ad formam, vel ad materiem vel ad morbi subiectum quadrant. Eo enim tempore, quo mos inualuit, ARISTOTELIS apophthegmata interpretari, scholis medicis quoque concessi sunt auctores, vera via, medicinam locupletandi, derelicta, in distinctionum animo & systematibus condendis, eruditionem quaerentes. Hi, partim scholasticorum producta in systemata transtulerunt, partim GALENVUM, satis iam diuisionibus & cauillationibus (*u*) laborantem, interpretari (*v*), quin refutare conati sunt; Iure inde arbitratur, iam ante GALENVUM, philosophiae luxuriam,

B

prae-

- (*o*) ARGENTERIVS in morb. gen, L. I. c. I.
- (*p*) FVCHSIVS in Instit. L. 3. S. I. c. I.
- (*q*) MERCATVS in lib. 3. p. I. pag. 603.
- (*r*) CHRIST. A VEGA de art. med. l. 3. c. I.
- (*s*) SENNERTI L. II. P. I. c. I.
- (*t*) DE SORBAIT in vniu. medic. p. 42. Nor. 1672.
- (*u*) ZIMMERMANN von der Erfahr. T. I. p. 117.
- (*v*) BAGLIVI lib. Prax. I. c. VIII. de praepost. lib. interpr. p. 30. dicit, "nonnunquam obscuriores sunt interpretationes, re ipsa interpretata"

praeunte PHILINO COO, ex HEROPHILI schola SERAPIONEM induxisse, sectam fundare empiricam, hancque medicinae conseruationi ad finem esse, magni iudicarunt viri (w). Quem fugit dissensus interpretationum, respectu vocis διαθεσις (x) contra & praeter naturam? Cum tamen, vt breuiter dicam diathesis, eam corporum conditionem, mutationum rationem continentem, proprie significat.

§. V.

(w) CELSVS in Praef. — BVRGGRAFFIVS de fatiis med. ad FR. HOFFM. pag. 21. SCHVLTZII Hist. med. §. 467. ZIMMERMANN I. c. B. I. Kap. 3. p. 51 - 53.

(x) Διαθεσις, nobis affectio l. dispositio dictae, ab ARISTOTELE in Categor. T. I. col. 28. ab habitu distinguitur, ita, vt illa qualitas sit facile dimouenda, hic autem cum difficultate, vt iam quodammodo permanens sit. Sed habitum supponere diathesin, illumque tantum diathesin esse actiuam, facile concipitur. Tam de statu sano quam morbofo praedicatur. vid. I. GORRAEVS in Def. med. p. 103. Saepius de morbofo vsurpari ex GALENO de cur. rat. p. s. M. c. 3. BVRGGRAFFIVS in lex. med. p. 332. sub tit. Affectus adduxit, aliaeque adhuc diuisiones ibidem recensentur. Nos autem sensu ampliori, quam ARISTOTELES, diathesin comprehendere FERNELIVS I. c. c. 2. p. 193. iam monuit. Praeter naturam dixerunt affectus nullas laedentes actiones, contra naturam autem, eas laedentes. vid. FERNELIVS ibid. 194. Sed contra hanc distinctionem SENNERTVS insurgit, cum παραφύσις per contra & praeter naturam verti potest. L. II. p. 310.

§. V.

Omnes in eo conueniunt, morbum esse statum sanitati contrarium, sed in huius notione, vel quod idem est, in morbi essentia stabilienda, maeandri incipiunt non Naxo sed Oedipo transitori. Tria in statu morbo-
so fere omnes sibi sistunt accidentia, nempe, morbum per se, eius causas atque symptomata. Plerique ab vltimis duobus vt separatum quid morbum confiderant, alii in causis, aliique in symptomatibus quaesierunt. Haec systemata nunc indicaturus sum, exclusiue eorum, imaginationis turbulentae producta referentium (y).

§. VI.

Prima & copiosissima auctorum classis, qui ratiocinio morbum eruere studuerunt, Antistite GALENO (*), morbum, in praeternaturalem corporis constitutionem actiones laedentem, reposuerunt. Huic sententiae, vt generatim seruiliter Pergameni doctrinae multi adstipulati sunt,

B 2

sunt,

(y) Si, durante cursu academico, maius mihi reliquum fuisset otium, cum nunc bibliotheca publica caream, ad mentem GAUBII in Epist. ad HALLER. T. IV. haec systemata ad modernam reducere pathologiam, tentatus essem, cum Cel. BALDINGER irritabilitatem ex veterum monumentis eruere viam nobis praeluxit. Iam ante GALENUM sectam existisse epifyntheticam, in qua AGATHINVS vel LEONIDES ALEXANDRINVS laudatur, penes eum relatum legimus. vid. eius Introd. c. 3.

(*) Opp. T. III. Col. 5-37. & Def. med. p. 248.

sunt, vti MANARDVS (z) GORRAEVVS (a), FVCHSIVS (b), FERNELIVS (c) EVSTACHIVS RVDIVS (d) DONATVS AB ALTO MARI (e) SENNERTVS (f) DE SORBAIT (g) AMMANNVS (h) BOERHAAVE (i) LVDWIG (k) GAVBIVS (l) &c. &c. Hanc accipere sententiam horum auctorum sanitatis notio in culpa fuit, nempe, eam in structuram naturalem ponentes, ex contrario morbum deduxere. A sanitate autem ad morbum absoluta non valet consequentia, sed tantummodo relatiua, respectu motuum sibi sunt opposita, non autem in supposito. Vita enim aequae ad morbum ac ad sanitatem pertinet, & vita sine motuum naturalium interruptione sanitatem, cum interruptione morbum efficit. Tenendum est, principium vitae relatiue ad affectionem agere,

(z) MANARDI Epist. med. L. IV. ep. IV. de medic. compendio ad BESVTVM.

(a) GORRAEVVS in Def. med. p. 315.

(b) FVCHSII inst. l. 3. c. 1.

(c) FERNELIVS in Path. l. 1. p. 193.

(d) EVSTACH. RVDIVS Praed. l. 3. c. 1.

(e) DONAT. AB ALTO MARI Med. febr. p. 1. c. 17.

(f) SENNERTVS l. c.

(g) DE SORBAIT in vniu. med. p. 42.

(h) AMMANNVS Paraen. p. 123.

(i) BOERHAAVII Inst. §. 696.

(k) LVDWIGIVS in Pathol. §. 10. & Diff. de not. morbi §. 3. Lipf. 1767. Resp. RIDDER.

(l) GAVBIVS in path. §. 34-42.

re, hinc solummodo ab externis, citra laesam structuram, excitari & opprimi potest; cum autem in actione naturali structuram corporis exposcit naturalem, hac vitata, morbum per se non efficere, sed generationi tantum fauere, supra de causis elucescit. Metaphysica theoremata machinae applicari vitali magnos induxisse errores veterum systemata testantur, quibus, cum in exponendis rebus medicis, ignoto adhuc sanguinis circulo (*m*), ad solidorum & fluidorum motus accurate respicere non liceret, tantum conceptibus circa materiae copiam, temperiem, facultatem &c. &c. inhaerebant, & quam saepe hallucinati sunt, libri eorum dogmatici testantur. Cum recte hodierno tempore, satiabili fidere regnante, ex pathologia reicitur vsu in therapia carens, cui tamen facem praeferre debet, hanc quoque subtilitatem amplecti non possum, cum plane vsu careat. Accurata enim omnium phaenomenorum in statu morbofo notitia, causarum erendarum gratia, vt his quid sit agendum i. e. verae indicationes superstrui possint, solidam constituunt therapiam (*n*), & nil praeter phaenomena morbofa, & eorum causas in aegro agnosci possum.

B 3

§. VII.

(*m*) BOERHAAVII sententia de FERNELIO in omnes veteres quadrat, inquit, caruit adhuc lumine haruaeano, hinc adhuc cespitat plurimis in locis non in observationibus, sed in harum reductione ad aliquod systema. v. METH. disc. art. med. p. 440.

(*n*) Ex §. 569. T. II. in VAN SWIETEN Comm. facile id eruitur.

§. VII.

In terminis generalibus hi auctores quidem conveniunt, in applicatione autem ad corporis partes iterum variant. Sic GALENISTAE in calidi innati & quaternionis humorum intemperiem, MASSARIAS in solida fluida & inclusivae spirituum, SENNERTVS in solida viua constitutionem praeternaturalem reposuerunt, respectivae semper ad cuiuslibet hypothesein. Ex his patet GALENISTAS & ex parte MASSARIAM tacite causas pro morbo agnovisse, ex instituto autem ARGENTERIVS (o), causam continentem & morbum esse synonyma, acriter contendit, sicque effectus cum causa confunditur.

§. VIII.

Ad auctores sensuales, morbum per motus naturae inordinatos delineantes, nunc transeam. Ex his praecipui sunt FR. HOFFMANNVS (p) FR. SAUVAGES (q) P. G. WERLHOFFIVS (r) HALLERVS (s) I. G. ZIMMERMANN (t) NICOLAI (u) NIETSKI (v)

HO-

(o) ARGENTERIVS de morb. gen. L. I. c. 1.

(p) HOFFMANNI Opp. T. II. p. 1. p. 56. Vol. I.

(q) SAUVAGES in path. meth. p. 12.

(r) WERLHOFF Opp. in Diff. de Secta method. p. 28. Helmst. 1723.

(s) AB HALLER in Prael. in inst. med. BOERH. vol. VI. p. 261.

(t) ZIMMERMANN von der Erfahr. B. 3. K. 4. p. 244 - 45.

(u) NICOLAI in Pathol. T. I. S. I. §. 5.

(v) NIETSKY in Elem. path. §. 2.

HOME (*w*) SELLE (*x*) &c. &c. Hi non ratiocinio sed sensibus morbum subiiciunt. Philosophia pathologica mere causalis esse debet, & cognitionem hanc semper subsequi debere historicam, omnes norunt, cum necessarium sit, prius ponere rei notionem, antequam de causis ratiocinari possimus. Omnia enim corporum materialium phaenomena, effectus sunt suam causam determinatam agnoscentes, praeterque causam effectumque nullum datur medium. Hi sensus incurrunt externos, atque rei notionem ponunt (*z*), internos autem incitant, eorum disquirendi originem, vti omni ab aeno sese cruciarunt, in causarum perquisitione, philosophi (*a*). Corpus viuere edocent nos phaenomena, & rationem latere in principio vitali actiuo & affecto, omnes purioris mechanismi physiologi consentiunt. Totius vniuersi perpetua lex est, res permanere vel in statu quietis vel motus, quam diu a causis ab illo non dimouentur, sed pro huius ratione stat summi Arbitri voluntas. Sanitate igitur corpus
vium

(*w*) HOME in Princip. med. P. II. S. I. p. 12.

(*x*) SELLE in pyret. introd. p. 23.

(*z*) SAVVAGES Path. meth. p. 12. dicit, "Aegritudo est, quatenus ea in sensus incurrat, quod enim dignosci non potest, apud physicos nil est."

(*a*) L. A. SENECA in natur. quaest. I. VI. c. V. magni, dicit, animi res est, rerum naturae latebras dimouere, nec exterioris eius conspectu contentum, introspicere, & in Dei secreta descendere.

viuum semper frueretur, nisi varia interceptione (§. 3.) illi allata, alios nunc concipere motus, alia praesente causa, cogeret, hique motus sensibilibiter a sanitate aberrantes cum eorum sequelis (b) medicis symptomata salutantur. Actiones igitur immediate a causa morbosa laeduntur, morbumque constituunt, vt per sensibiles actionum corporis viui alienationes recte morbus definiatur, itaque in coniunctione symptomatum simul coexistentium, vel subsequantium morbus consistit. Haec cognitio historicam morbi partem efficit, philosophica autem per causarum scrutinium perpetratur.

§. IX.

Quae sit morbi essentia vel natura, philosophus interrogabit? Edoctus, quodlibet ens sua gaudere essentia, hancque consistere in modo compositionis materiae.

(b) ZIMMERMANN in I. c. B. 3. Kap. 4. p. 245. inquit: Jeder wesentliche Zufall ist ein Theil der Kranckheit, alle Zufaele in ihrer Verbindung machen die Kranckheit aus — Auctorum §. VI. inconstantia obscuritatem definitionis quoque denotat. GAVBIUS I. c. §. 42. in affectionem vitae morbum ponit, & affectio GALENO actionum interturbatio dicitur, LUDWIG quoque in path. §. 200., dicit, morbus quoque & symptoma primum vnam quasi rem indicare videntur. Suo iam tempore GALENVS quoque inquit, qui vero supponunt, operationum laesiones appellari morbos, neque a primo discedunt instituto, licet aliud quoddam sit quod minime illi aduertunt, in nominibus tantummodo decipi, res vero ipsas recte assequi sunt existimandi. vid. de Diff. morb. Col. 10. & de Differ. sympt. col. 39.

teriei. Ex entis essentia fluunt phaenomena, & actiones laesae corporis viui fluunt ex causa morbosa, hinc patet, morbi naturam latere in eius causis. Animo attento naturae vestigia perlustraturus, semper magnam simplicitatem tam varia producendi phaenomena, intuitu valde differentia, sola differentia temporis, loci, combinationis &c. &c. semper in illa deprehendet. Differentiale morborum systema, quoad essentiae eorum differentiam, omnium arctissimum est, & nobis in therapia vtilissimum compendium, illud autem, ob species morborum indiuiduales, ex phaenomenis vel symptomatibus condendum, amplissimum; formatio enim morborum cum eadem causa essentiali, inferius materialis dicenda, pro aetatis, sexus, idiosyncrasiae, loci &c. &c. symptomata maxime inter se differentia in scenam prodire iubet.

SECTIO II.

DE SYMPTOMATIBVS.

§. X.

Cognitionis scalam secuturus sum, patentia, iis per haec demum inueniendis, praemittens. Patet ex praec., corpore viuo a causis alienis affecto, actiones vt effectus sequi inordinatas, morbum constituentes (c),

C

hae-

- (c) Epipnemeta quoque symptomata vocantur. GALENVS in Meth. med. I. c. 9. Symbebecota, accidentia sanitatem sequentia, nuncupat, cum symptomata a quibusdam de sanitate quoque praedicata sunt.

haeque ab auctoribus graecis dicuntur συμπτώματα, & vi vocis, latinis accidentia. Duo autem genera phaenomenorum in aegroto sese adhuc offerunt, vnum in qualitatibus sensibilibus, alterum in foras prodeuntibus consistit, & aequae ad symptomatum diuisionem referuntur. Lege Creatoris corpori largitum est, grata ingrataque sentire, illis laete frui, de harum autem ablatione auxilium quaerere. Sensibus patent symptomata, atque primum maximeque necessarium medico imponunt officium ea singulatim perlustrandi, stellam illi polarem sistendo, ratiocinio ad abdita deuenire (*), nempe qualem coniunctim (e) constituant morbum, & quid in eo sit agendum (f): Nam quamdiu casto ratiocinio, nullis inquinato hypothesisibus, ab externis, legitima deductione, ad interna concluditur, euentu felici haud carebit medicus (g). Quid diuini HIPPOCRATES, graecique eum secuti, habent, in tradendis signis praecipue id sibi vindicasse, notum est, nam

(*) ZIMMERMANN von der Erfahr. p. 244.

(e) ARISTOTELES in libr. Physic. I. c. 4. Col. 418. Nondum, inquit, compositum scire putamus, cum, ex quibus & quot ipsum constat, haud cognoscimus.

(f) BAGLIVII Lib. Pr. II. c. VIII. p. 196. prima basis, inquit, curandorum morborum est recta eorundem cognitio, atque debitum vnus ab alio discrimen, & c. X. q. 218. "Fundamenta praxeos sunt indicationes, a repetita morborum historia depromptae."

(g) ZIMMERMANN l. c. pag. 236.

nam omnem nauarunt operam, ea sedulo colligere, morbos dignoscere futuros. HIPPOCRATES anglus, SYDENHAMVM volo, probe sibi persuasit, recta perspecta morbi historia, solum ex symptomatibus conficienda, par malo remedium nunquam non afferre posse (*h*). Quem dignitas latet, quae CAELIO AVRELIANO, sectae methodicae interpreti principi, ob descriptionis signorum perspicaciam tribuitur? Arti salutari originem progressumque dederunt, quin ad statum perfectionis prius per haec euehi debet. Eo tempore, quo de morborum causis nil adhuc fuit rati-
 natum, solummodo analogismo & inductione his remedia attulere (*i*) & obseruatione symptomatum seposita, status medicinae fuit in calamitatibus (*k*). In medicina stabilienda locupletandaque vt sagaces & veri inuentores sese praestiterunt graeci, vsque GALENI tempera. Paulo post autem, cum barbarorum impetu labefactari coeperit imperium romanum, Marti tunc quam Mineruae fauentius, seculo currente sexto actum de re litteraria fuit, & seculo nono Arabum manus incidit medicina. Quid boni suo disputandi commendantique ingenio attulerunt ex FVCHSIO & FERNE-

C 2

LIO

- (*h*) SYDENHAM in Opp. Praef. p. 9.
 (*i*) DIODORVS SICVLVS L. II. rer. antiq. c. 5. & FR. BOERNERI Diss. de antiq. medic. aegypt. Wittenb. 1756.
 (*k*) BAGLIVII pr. med. l. II. p. 119. FERNELIVS in Path. l. c. c. VII. Tanta inquit, signorum necessitas est, vt, his sublati, medicinae fundamenta corruant.

LIO aliisque (*) cernere licet. Ad latios autem reuerfa, feculo currente quindecimo H. MERCVRIALIS, L. DVRETVS paulo post I. HOLLERIVS, G. BALLO-
NIVS &c. &c. graecam restituere medicinam, indelebi-
le sibi exigerunt monumentum. Verus igitur medi-
cinae aditus in symptomatum obseruatione consistit,
indeque eorum necessitas patet. Cum autem dignita-
tem, successionemque habent, haec speciatim nunc at-
tingam.

§. XI.

Animo disputatorio in scholas semel introducto,
vbiuis ille scaturit. Quid symptoma sit? An morbus
citra symptoma existere possit? An de sanitate prae-
dicare liceat? &c. litis materiem dederunt. De C. H.
physica autem perperam edocti, non mirandum, vete-
res in pathologicis saepe fuisse hallucinatos (1). Ho-
dierno tempore, legibus naturae melius perspectis,
non ita magna subest difficultas, effectum a causa di-
scernere. Puriori physiologia imbutus, qualemcunque,
sibi vel aegro tantum sensibilem in organismi muta-
tionibus recessum, vt effectum a sua causa determina-
ta

(*) FRIEND History of Physick p. 48. & BARCKHVSEN in
Diff. de med. orig. & progr. Diff. XVII.

(1) GALENVS l. c. de sympt. diff. col. 35. quicquid animali
praeter naturam accidit, symptoma vocauit. Sed quia ni-
mis definitio definito suo latior sit Arabes symptoma dixe-
runt, quod morbum, vt umbra corpus sequatur. vid. AVI-
CENNA l. I. Fen. 2. doct. 3. c. 1.

ta manantem considerat, & symptoma vocat; hinc exquisitae symptomatologiae faciem praefert purior physiologia. Ex hac innotescit, conspirationem, non satis admirandam atque obseruandam, in corpore vitali existere (*m*), quae concatenationis, in symptomatum caterua, causa est. Corporis enim actiones sagaciter perscrutans, vnam actionem alteram vt effectum sequi, vel simul ab vno fonte existere, deprehendit, vna igitur laesa altera vt laedatur facile concipitur, quin morbi oriens ab vnus actionis laesione saepe oriri, probabile mihi videtur. Natura, quamdiu nunc tali potentia & ordine gaudebit, tamdiu, eadem praesente causa, iidem sequentur effectus, ex illa immediate fluentes. Hi vnice actiones respiciunt laesas & indissolubili nexu, sub omni conditione morbum semper specificant, & ideo ab auctoribus symptomata primaria, essentialia, propria, immediata, & quia morbi speciem produnt pathognomica salutantur. Difficultate autem premimur, ea stabilire, complicationes enim tam multifariae, obseruationes fugitiuae &c. &c. nodum componunt gordium. Vti effectus semper testes suae causae sunt, sic haec symptomata vera sunt, morbi eruere causam. Si itaque causarum notitia medicum nobilitat, certe horum symptomatum perspe-

C 3

ctio

(*m*) HIPPOCRATES in lib. de orig. part. iam dixit, in humano corpore confluxus est vnus, conspiratio vna & omnia consentientia. — Haec vniuersalis sympathia nunc temporis valde iterum agitur.

ctio praemittenda est. BAGLIVIVS inquit "vtinam, hanc signorum prouinciam quouis seculo nonnulli ex medicis locupletare tentassent certe medendi ars a multis iam retro seculis peruenisset ad statum, saltem quantum patitur mortalium conditio".

§. XII.

Omnia symptomata, causam immediate pro ratione habentia, essentialia l. symptomata causae vocantur §. XI. Nexus (*n*) autem corporis efficit, more philosophorum loquendi, vti effectus praecedentis iterum causa subsequens fit, vt idem in microcosmo contingat. Actiones a causa laesae, actualiter alias rursus peruertunt, secunda serie a causa distantes & sic porro. Ne autem in immensum quasi ruamur, limites ponendi sunt, cum, causa primitiua semel ablata, tota euanescit propagatio. C. H. physici, machinam viuentem, Creatoris testem, non ex compendiis, sed eius operationes intuentes, conspirationem, assistentiam, rela-

- (*n*) Antiquitatis scholae triplicem docuerunt symptomatum differentiam, 1) Functiones laesae 2) se- & excretionem perturbatae 3) qualitates sensibiles alienatae vid. GALENVS de sympt. diff. Col. 39. FERNELIVS l. c. de sympt. gen. c. 3. p. 222. Neoterici autem per symptomata morbi symptomata causae & symptomata symptomatum illam comprehendere maluerunt, videmus id iam differte in FERNELIO l. c. p. 220. BOERHAAVIO l. c. §. 801. Nostra autem ratione, morbi & causae symptomata synonyma sunt ac eloquia prioribus facta a GAUBIO, de posterioribus proprie valent. §. 92. l. c.

relationem, ordinem &c. &c. in illa deprehendunt, ac hinc per totum corpus affectio concipitur. Symptomata igitur ex illis causae ruentia, symptomatum symptomata vocarunt pathologi, qualem autem quodcumque horum in serie teneat ordinem, medico inquirere non necessarium est, modo conuictus, omnia ex primi generis symptomatibus ortum traxisse. Adhuc tenendum est, huius generis symptomata, praesertim secundae seriei, tam arcte saepius a prioribus dependere vt essentialiter morbo cohaereant, quin cum primariis confunduntur. Haec, quam ponderosa, morbum specialiter dignoscendi, ducuntur (§. XI.) tam magna, symptomatum symptomata, in morborum observatione gaudent dignitate. Speciali egeret dilucidatione, pro grauitate exponendi, haec, differentiae morborum indiuidualis, causas esse, rationemque continere, vnum eundemque morbum in diuersis corporibus diuersa ludere symptomata. Primaria semper adsunt, sed pro aetatis, sexus, climatis, temperamenti, corporis dispositionis, vitae generis, anni temporis &c. &c. differentia, haec symptomata nunc augentur nunc minuuntur. Ne medicus igitur decipiatur & pro symptomate alieno vel deficiente, morbum falso agnoscat, eorum pondus arguere licet. Sine industri horum collectione, nulla absoluta surgere potest morbi historia (o), morborum enim indoles, quin plures differ-

(o) SYDENHAMVS in Praef. p. 8. morborum, inquit, phaenomena

differentiae accidentales, vti iudicationes, gradus, status &c. ab his praecipue desumuntur.

§. XIII.

Medicinae patres, symptomata in morbis videntes, certo tempore exfurgentia, mutatione in aegro consequente, magni harum obseruationem omni iure fecerunt, & epigenomena, vel superuenientia nuncupauere. Haec sunt, cum practicis loquendi, symptomata naturae actiua (*p*) auxiliaria vel naturae molimina (*q*), in scholis, quasi morborum mysteria, nobis narrata. Longe diuersam a prioribus his attribuunt

mena clara ac naturalia, quantumuis minuta, per se accuratissime adnotentur. BAGLIVIVS fusius de obseruationum necessitate egit vid. eius Prax. med. L. II. c. 8. & GAVBIVS in Pathol. §. 96.

(*p*) A symptomatibus ea GALENVS de differ. sympt. cap. vlt. iam distinxit, inquit "Vnde si naturalem excretionem l. quantitatem l. qualitatem substantiae pro scopo sibi quis proponit, deinde huc intuens symptomata iudicet, subinde fallitur &c. — quamuis enim aliqua toto genere praeter naturam sint, veluti haemorrhagia narium, tam *p. n.* non sunt, si modo tempestiue fiant. Fiunt autem tempestiue, cum id quod molestum est, expellitur." Huc quoque symptomatum distinctio in symptomata actiua & passiva pertinet. —

(*q*) STAHL in prop. de synergia nat. H. M. 1695. GAVBIVS l. c. §. 100 - 101. sed apprime SYDENHAMVS praef. p. 7. inquit, si symptomata ad hypothesin quadrant, ea plane reddunt *ἐπιμυιας ἐλεφαντα*.

buunt originem, & in naturae energia, vel cum STAH-
LIANIS in anima, salutem suam propugnantes, ea
quaerunt (r): forsan, maiorem illis conciliare aucto-
ritatem, cum per motus morbosos, obiter considera-
tos, nil nisi malum coqui videatur (s). Suis autem vi-
ribus instructa machina vitalis, lege vitali mechanica
a CREATORE lata, sanitatem assimilatione, se- & ex-
cretionibus &c. conseruat, per causam praeternatura-
lem hae quidem peruertuntur, minime autem virtute
sua plenarie defraudantur, hinc salutari saepius gau-
dere effectu facile concipitur. Omnia ex corporis con-
spiratione adsunt, neutiquam ex fine determinato, ac
ad symptomata §. XII. pertinent. Eorum autem di-
gnitas manet in saluo, multumque in curatione &
prognosi valent (t).

D

§. XIV.

- (r) GAUBIUS l. c. §. 37. id his verbis indicat "Vitae mentio
facta est, vt constet dari principium in aegris a morbo
ipso distinctum" §. autem 64o. hoc refutat.
- (s) Morborum crises huc praepriis spectant, sed potius mor-
bum victum indicant, quam quod natura per has eum
vindicare tentaret, ac id quod criticum saepe dicitur, so-
lum signum spasmi remittentis est.
- (t) SYDENHAMVS Sect. IV. c. III. p. 110. inquit "neque est,
cur hos naturae lufos tantopere demiremur, cum in con-
fesso apud omnes sit, quod, quo profundius, in quaecun-
que naturae opera penetremus, eo luculentius nobis af-
fulgeat ingens illa varietas & diuinum pene artificium
operationum eius, quae captum nostrum longissime supe-
rant."

§. XIV.

In symptomatum dignotione cautio adhuc restat, cum in aegro talia saepe prorumpunt, cum morbo primario nulla gaudentia connexione. Aeger, inter res semper versatur, potentia alterandi praeditas, quae voluntati nunc subiacent, nunc totam resistantiam haud patiuntur, quibus peruersa morborum methodus (u) & vitia in corpore ante morbum clandestine latentia, accedunt. His, symptomata, a morbo primario plane aliena, neque eo cohaerentia, in aegris debentur, & fortuita salutare merita sunt. Horum observatio & separatio expertum testantur medicum, maximeque momentanea sunt, cum morbi auctio vel diminutio, sanitas vel mors, quin mutatio in alium his saepe adscribi debet, medici operam nunc adiuuando, nunc peruertendo, quin alias indicationes necessitando, multumque ideo in prognosi valent. Quid in morbis praesertim epidemicis valeat atmosphaerae mutatio, in omnibus autem morbis diaetae vitia ac animi pathemata, quis non nouit (v)? Tam in perfectione quam in morborum historiae descriptione omne merentur men-

rant." Eleganter & solide id probatur & theoria STAHLIANA refutatur in Diff. R. A. BEHRENS de confid. anim. ration. med. sub praef. SCHACHERI c. 3. §. 5. & WEDELII de vi natur. hum. medica §. 16.

(u) Idem in Praef. p. 8.

(v) I. BOHNIVS de offic. med. dupl. c. XX. de moder. diaeta p. 365. & c. X. de indicat. p. 231 - 232.

mentis acumen, eaque rite dignoscendi, accuratissimam supponit morbi primarii notitiam. Par confusio respectu metamorphosis symptomatum in verum morbum deprehenditur. Pleraque & primaria symptomata iam in actione laesa consistunt, & sublata causa ad statum naturalem ut plurimum reuertunt, sed, quandoque contingit, symptoma quoddam cum morbo haud disparere. Ratio est, si actionis organon, per causae vel alius symptomatis vehementiam laeditur, ut symptoma non amplius in motu, a causa morbi, laeso, sed in organo ipso fundatum sit. Perseuerationem sibi debet, & morbus, secundarius proprie dictus nuncupatur, neque symptomatibus amplius accensendum (*w*). Huc omnes morborum successiones spectant, de quibus BAGLIVI in proprio egit capite (*x*),

SECTIO III.

DE CAUSIS.

§. XV.

Prima philosophiae rudimenta in eo sunt, ut sensui naturali praemonstrent, quamlibet apparitionem suam agnoscere causam. Quid mirum, philosophos

D 2

ideo

(*w*) FERNELIVS in path. I. H. de sympt. c. I. p. 220. dicit, si morbus vnus alium de se proxime, ut iccoris feruor ventriculo calidam imprimit intemperiem, non symptoma sed morbus consequens est.

(*x*) BAGLIVI de morb. success. p. 367.

ideo causarum indagacioni acerrime semper incubuisse, cum nullius rei queat haberi cognitio, ignorata eius origine (z). Huius asserti veritas, vim suam plenarie in medicos confert, ac si cuidam interest, effectuum causas eruere, medicum certe respicit; secta rationali dictitante, morbos curare, causas eorum est tollere (a). Cum autem natura ita concatenata existit, vt vnum stet pro effectu praecedentis & pro causa consequentis, limites ponendi sunt, ac medici id realiter causam morbificam dicunt, quod ad morbi generationem symbolum confert, sicque partem rationis morbi continet (b). Litigationibus, quin novarum sectarum ordini plenum semper praebuit vber aetiologia, tam in generali, praesertim autem in speciali explicatione, difficilem causarum indagacionem esse probans, & vti PETRONIVS ait DEMOCRITO, „aetatem inter experimenta consumsere, nec vltius „tamen progressi sunt, quam vt morborum causas, „quasi in remoto veritatis confinio constitutas, ac ve- „lut in crepusculo translucens, per tenebras con- „spexerint„.

§. XVI.

- (z) ARISTOTELES in 1. 2. de natur. auscult. c. 3. col. 432. CELSVS in Praef. p. 13. dicit, „cuius autem rei non est certa notitia, eius opinio certum reperire remedium non potest.“
- (a) CELSVS in praef. p. 4. VIRGILIVS GEORGIC. 1. II. v. 490. cecinit: Felix qui potuit rerum cognoscere causas &c.
- (b) NIETZKI Elem. path. p. 24. §. 98.

§. XVI.

Experientia loquitur, malo praesente, & in politicis & in medicis saepius nobis esse cordi, eius sublationem prius tentare, quam eius originem perquirere (c). Perceptio sensualis enim, memoria & identidem recurrentium factorum observatio, historicam cuiuscunque scientiae partem efficiunt, iudicium tunc in euentuum causas fertur, experimentando penetrat, sicque rationalis euoluitur nexus, hinc neque vni genti, neque vni seculo rationalis medicinae status tribui potest. Temporibus Aegyptiorum, Malabarorum, Sinensium, medicina adhuc germinante, & per sacerdotes, pinguibus' redivisibus fruente, adhuc administrata, certe prima de morbo ratiocinatio cum CELSO (d) ad philosophos primaeuos referenda est. Res est nota, ante Diuum HIPPOCRATEM medicinam philosophia fuisse iunctam, & EPIMENIDES cretensis, THALES milesius, PYTHAGORAS samius (e) eius

D 3

disci-

- (c) CELSVS l. c. p. 9. inquit: " nec post rationem medicinam esse inuentam, sed post inuentam medicinam rationem esse quaesitam."
- (d) CELSVS in Praef. p. 2. — Illis temporibus sanitas diis, morbus autem daemonibus adscribebantur, id quod ex sacerdotum fraude, & coeco religionis cultu inter plebeios facile concipitur. vid. CONRINGII med. herm. L. I. c. 8. & OL. BORRICHII lib. de ortu & progressu chemiae p. 57-63. seq. qui de med. aegypt. dignitate litigarunt.
- (e) Vt verus tubae EVSTACHII inuentor ab Historicis perhibetur.

discipulus ALMAEON crotoniensis (f) EMPEDOCLES agrigentinus, DEMOCRITVS &c. &c. in historicis ideo noti sunt. COVS autem noster forsan inutilibus eorum argutiis inductus, medicinam sui iuris fecit. Naturae phaenomena explicare, ipsam nos oportet naturam experimentando interrogare, obseruationibusque repetitis ediscere, minime autem vanis speculationibus hypotheticis eam violare, hinc statim, medicina vix surrecta, praeceunte PHILINO COO (*), a SERAPIONE secta empirica dicta fuit stabilita. Hi omnem nauarunt operam, causarum abditarum indagationem, & actionum naturalium notitiam, vt irrecomprehensibile quid, e medicinae studio reicere, ac solummodo causas, quae dicuntur euidenter, amplexi sunt. Pathologiam autem pragmaticè pertractanti, horum necessitas, morborum rationem reddendi gratia, haud effugiet; cum purior physiologia & realis causarum indagatio solidam constituent pathologiam, (g) & abditae

(f) Teste CLEMENTE ALEXANDRINO primum de natura elaborauit librum, & EMPEDOCLES theoria, de aure & auditu, similis nostrae, excepta COTVNNIANA, est. —

(*) vid. GALENI introd. c. 3. vbi occasionem ab HEROPHILO suo praeceptore accepisse testatur. Empirici, vnicum dignoscendi in medicina principium experientiam esse, statuerunt, ideoque avtophan, historiam & epilogismum I. transitum ad simile, illam acquirendi gratia praescripserunt.

(g) CELSVS iam suo tempore inquit in Praef. p. 13. "naturae
con-

ditae eorum causae, tam in curatione, praesertim autem in morbi recursione attentionem exposcunt. Philosophia causalis, vel philosophica morbi cognitio in medicina primum est, non autem quid in causa sit actuum, sed quae sit causa, si aliter cum MOLIERO respondere nolumus (i).

§. XVII.

Eruditionem in rerum copia quaerentes, causam acerrimam sibi finxerunt, ac FUCHSII, FERNELII, praecipue autem ARGENTERII, libri, de hac re, satis testantur. Id statim innotuit, unicam causam morbum producendi insufficientem esse, videntes, pluribus idem accidere posse, nec eodem morbo corripri, hinc ad abditum quid praedisponens rite concluderunt (k). Lege deductionis nunc sequitur quamlibet harum mediate agere, & immediatam ex his componi. Hanc simplicitatem non omnes amplexere, ut Oedipum non Daum esse oporteat, in totum divisiones & varietates combinare (l). Optimam & maxime

contemplationem, quamvis non facit medicum, aptiorem tamen reddere medicinae profectum."

- (i) HORATIVS L. I. Epist. I. v. 32. "est quodam prodire tenuis, si non datur ultra &c."
- (k) CELSVS l. c. p. 16.
- (l) CALENVS etsi alias distinctionibus se pabulatur, huc tamen fere nobis congruit, causam nempe eidentem, antecedentem,

xime generalem distinctionem in *causas remotas & proximam* esse censeo. *Remotae* veterum sunt efficientes (*m*) & mediate agunt, dum singulae actiones C. H. pervertere insufficientes sunt, coniunctim tantummodo morbum euoluere possunt. *Causarum* coniunctarum autem vis *proxima* (*n*) audit, & immediate morbum producit, in concreto tamen causa nulla est. *Remotae* (*o*) respectu corporis ab auctoribus recte iterum in occasionales & praedisponentes diuiduntur (*p*). De his nunc singulatim.

§. XVIII.

tem, continentem & concausam sibi sistendo, quae posterior autem ad priores pertinet. vid. de caus. proc. c. I. & summam Def. med. Def. 154. CELSVS in praef. p. 20. solummodo evidentes amplecti videtur, etsi per cognitionem aegri naturae aperte praedisponentes intelligit.

- (*m*) AVICENNA l. I. Fen. 2. doctr. 2. c. I.
- (*n*) Eum sensum non omnes amplectuntur pathologi, sed proximam, ut ultimam in serie causarum, considerant, momentum morbo addens. vid. SENNERTVS l. c. L. II. P. II. c. I. p. 341.
- (*o*) Cum remotarum distinctione conuenit, ea in causas externas & internas, quarum autem applicatio maxime vaga deprehenditur. IVNCKERVS in consp. path. p. 48. & HOME l. c. P. II. S. II. remotas ad occasionales solum referunt. SENNERTVS l. c. p. 341. remotas, ut insufficientes causas considerat, nisi propior quaedam accedat, proxima illa dicta.
- (*p*) vid. BAGLIVI de caus. proc. & proeg. p. 204. LVDWIGIVS in Pathol. P. II. c. I. §. 99.

§. XVIII.

Innumera sunt, nos laedere potentia, omniaque nobis tam necessaria, vitam periclitari possunt. Nos certae res ambiunt, alias ingerimus, alias ipsi patramus, ac omnes indebito tempore modoque sanitatis hostes saepe euadunt, nisi admirabilis ex corporis mechanismo fluens *πεπαιμὸς* contra iniurias nos tueatur. Difficile aliter sit conceptu, catalogum causarum laedentium audituro, corpora pleraque dare sana, quin ad senectutem immunia. Hae res veteribus sex res non naturales dictae sunt, a neotericis autem locupletatae (q). Corpori occasiones sunt, vt laedi possit, ideoque causae occasionales proprie dicuntur. *Προκαταξήματα, πρόφασις* (r) euidentes Empiricorum, manifestae, externae, aduentitiae, praecipientes, GAUBII potentiales, concausa GALENI, synonyma sunt. Credentibus autem a fraude cauendum est, nil subesse doli, in harum causarum actionis erga corpus explicatione. Id verum, dare tales, mechanice explicare faciles, sed dantur quoque, quarum cognitio physicalis, relatio earum erga nos, & corporis erga illas explicaturo graues ponunt obices, cum ipsos C. H. actionum modos, quibus perficiuntur & quae ad illos requiruntur, haud omnes perspectos habemus. Vt instrumenta generaliter considerari debent, nunc lente nunc subito

(q) De his vid. ZIMMERMANN von der Erfahr. &c. per totum libr. 2.

(r) GALENVS de febr. l. I. c. VI.

bito corpus alterantia. Duplici modo agunt, vel reapse corpus aliena materie onerando, vel frequentius corpus ita afficiendo, vt in propriam noxam agere cogatur. Solida aequae ac fluida afficiunt, & his alterationem inducendo, viam sibi pandunt, recursione morbum euoluere. Vis vitalis, potestatis gradu limitata, & superare possibilis, sola quoque accedente causa occasionali in morbum erumpere potest, & per dispositionem naturalem id fieri nemo negabit. In morborum cognitione magni momenti sunt, proximam latentem, solummodo ratiocinii opus, eruendo, atque Empirici, omnibus aliis reiectis, in his acquieuerunt. Quam male igitur, proximam statim inquirere, agant medici, relicta causarum occasionalium perquisitione, concinne tradidit BAGLIVI (t), felicem morborum cognitionem & curationem, fere solum in harum notitiam reponens.

§. XIX.

Materiei indiuidualis cohaesionem, in variata elementorum proportione ac mixtione consistentem, corporum differentiam specialem efficere ratio euincit. Potentiae vitalis quoque actionem in corpore animali, cum materiei cohaesione in relatione deprehendi, experientia edocti loquimur. Deducimus ergo, cohaesione non numeranda cogitata, quodlibet corpus peculiari gaudere proportione, sicque indiuidualiter homines
inter

(s) CELSVS in Praef. p. 8.

(t) BAGLIVI de caus. proc. §. V. p. 206.

inter se differre. Temperamentorum absolutam doctrinam abhinc cadere, a pluribus fuit ostensum (*u*). Florente adhuc Humoristarum secta, nil dubii subesse fere creditum fuit, totum corporis statum, quin curationes ab humoribus deducere (*v*) ac cuilibet temperamento suum proprium assignarunt humorem (*w*), sed in irritabilitatis differentia temperamenta fundata esse, immortalis AB HALLER ostendit, & ante eum iam alii sola nominis differentia (*x*). Hodierno nunc tempore recte igitur statuitur, fluidorum elaborationem solidis debere, & solida in statu sano semper ad suas vires fluida sibi appropriare, magno erga transfusionem argumento. In statu sano dixi, nam per fluida, naturali crasi alterata, solida quoque pati, nemo negat. Solida haec fluidaque vel per causas §. 18. vel iam a conceptione tali individuali modificatione inter se laborare possunt, vt sanitatis duratio cum hac consistere nequit, sed noua, ex causis §. 18. accedente occasione, in morbum demum erumpere possunt.

E 2

sunt.

- (*u*) I. H. SCHVLZE in Physf. p. 154. AB HALLER in prim. lin. physf. §. CLI. inquit, sed cauendum est, ne nimis haec temperamenta ad Systematis modum definiantur, quae in natura non 4. aut 8. sed infinitis gradibus distincta sunt.
- (*v*) FERNELIVS. in physf. L. VI. c. 8.
- (*w*) AB HALLER in Element. physf. T. II. L. V. p. 145.
- (*x*) V. STAHLIVS in Diss. de temperamentis c. III. H. M. 1697. ea, in solida & fluida eclectice relegat. FR. HOFFMANNVS l. c. L. I. S. I. c. VI. §. 30. ex solidis ea repetiit.

sunt. Hae veterum diatheses, veri sanitatis insidiatores sunt, & vi per se actiua carente, a causis occasionalibus eam expectant (*). Ex his videre licet, ante morbum in corpore latere, & ideo causae prae-disponentes, Graecis *προνυμμέναι*, aliis antecedentes, internae, & allegorice a GAVBIO (2) feminia dicuntur (a). Huc quoque scholae dogmaticae veteris causae abditae spectant (b). Hae causae morbi speciei rationem continent, formales veterum efficiunt & duplicis generis sunt, naturales (c) ac morbosae. Operosum saepe medico imponunt opus, eas rite dignoscendi, quin

inter-
 (*) Id iam a GALENO notatur, inquiring, antecedens ab evidente adiuuatur. vid. Def. med. Def. 156.

(2) GAVBIUS in pathol. §. 75. & §. 606.

(a) Tempore POMPEII & CAESARIS Romae ASCLEPIADES bithynus floruit, philosophiae corpusculari Democriteo - Epicureae addictus, qui THEMISONI Laodiceo occasionem largitus est, sectam fundare methodicam, a famoso THESSALO TRALLIANO demum abbreviata. vid. CLERC Hist. de la Med. p. 381-408. vbi eorum in morbis chronicis ratio medendi per cyclum resumptiuum & metasyncriticum amplius enarratur. Huius sectae communitates in morbo generales, de stricto & laxo huc applicari possunt. vide SCHVLZII Hist. med. §. 530 & WERLHOFFII Diff. de secta methodica in Opp. p. 4. Veterum affectus simplices, morbi vel vitia simplicissima vel similia huc quoque referri possunt.

(b) CELSVS in Praef. p. 4.

(c) Cum sanitas latam admittit differentiam in hac ipsa dispositio ad morbos praeualens latet. Corpus quoque vitales

interdum nos latent, sed necessarium & operae pretium est, illarum notioni incumbere. Causae §. 18, morbi symptomata singulatim considerata, status corporis antecedens, vitae genus & hominum officia antea acta &c. facem nobis praeferunt. Morborum enim chronicorum & periodicorum prognosin sine harum notione, nulla fide saepe stabiliendam esse, duco, neminemque fugit, morbos plures adhuc occurrere, quorum causa immediata nos latet, ad hypothesin explicare si non velimus, sed, causa praedisponente nobis demum perspecta, persuasum habeo, facilius causam immediatam tunc eruere nobis licere. Quid igitur valeant, & quid ulterior earum disquisitio pollicetur, ex his nunc elucescit.

§. XX.

Vltimus medicorum finis, causas occasionales & praedisponentes inquirere, eo respicit, immediatam morbi causam detegendi, & haec ab autoribus vtplurimum proxima vocatur, alias quoque continens (d) coniuncta (e) primoprimum (f) & saepe perperam materialis (g). De eius autem notione non ver-

E 3

bis

tales necessitat affectiones, quae cuilibet causae occasionali resistere nesciant, hinc aetas, sexus, idiosyncrasia, temperamentum iam naturalem secum vehunt ad morbos dispositionem. An ad varios morbos praesertim propagatione contagiosos naturalis dispositio spectat?

- (d) FERNELIUS l. c. de morb. caus. p. 204. sed FUCHSIUS l. 2. c. 2. ut AVICENNAE commentum continentem explodit.
- (e) GALENUS in Def. med. Def. 177. & MERCATUS l. c. p. 624. etsi inutilem, intra causam coniunctam & continentem, distinctionem adhuc profert.
- (f) BAGLIVI l. c. de caus. prox. p. 209.
- (g) Tam ex speciali causarum recensione, quam vocabulo generali proxima causam materialem plurimi ponunt auctores, sed ea posita non ponitur morbus, etsi ea demta morbus dematur. Quia ideo, praecipuam quoniam saepe, in acutis vnicam efficit indicationem, ex subreptionis vitio auctores assenserunt. Morbo autem prius in corpore existit, cum proxima posita, morbus simul ponitur.

Ma-

bis sed re ipsa dissentiunt, consentientes, rationem morbi continere.

Materialis - vt cum veteribus loquar - formali adhuc caret, quae cum materiali iuncta, proximam demum efficiunt. Cum ea auctorum proxima, in vltima causarum serie consistente conuenit. Id notandum est, quod veram morbi essentiam & morborum genere similibus characterem constituat vid. §. 9. Haud igitur video, si indiuidualem causam ex ea efficere non placeret, cur, ad praedisponentium species non referre liceret. — Si quid libris medicis incerti inest, certe materialem respicit causam. Acerrimae litigationes sententiae e diametro sibi oppositae, magnaue phantasiae ludibria hac de re inueniuntur. Cum sensus fugit vtpurimum, & ratione eruenda est, statim medicina vix surrecta tanti fuerunt dissensus vt Empirici in solo vsu experientisque acquievere, vti CELSVS in praef. p. 8. nobis reliquit. HIPPOCRATES in remotis felicior, tamen in materiali fere semper in bile pituitaque acquiescit, vti lib. de aërib. loc. & aquis testatur. HEROPHILVS omnes ex vitio humorum repetiit morbos, & ERASISTRATVS duorum priorum antagonista, cacochymias reiciens, solummodo plethoram & suam *παρικτασι* amplectitur vid. GALENVS de V. S. aduersus ERASISTR. c. 3. & Isag. cap. 8. ASCLEPIADEN ex diuersis corpusculorum manantium accidentibus morborum causam deriuasse idem Isag. c. 9-12. retulit, & haec fundamentum sectae methodicae surrogauit. Humorista GALENVS, PRAXAGORAM secutus, notam humorum quaternionem excoluit, temperiemque indiuidualem singulis adscripsit. Euacuantium in morbis abusus, & decantationis humorum expectatio, in multis morbis nocua deriuare potest, de qua re FR. HOFFMANNVS ob V. S. in acutis, omissionem propter criseos perturbationis metum in STAHLII Dissert. (vt mihi videtur) de Venaefectione iam insurrexit. Vid Med. rat. syst. T. III. l. II. c. IX. p. 599. Per quam longum tempus, obcoecato quasi obsequio GALENI theoria exercitata fuit, ex historicis patet, vsque philosophus per ignem, PARACELSVS cum sale, sulphure & mercurio, illam explodere tentauit vid. BARCHHVSI Hist. med. dial. XIV. — Quem latet ridiculosa HELMONTII & enthusiasti FLVDDII theoria? ORTO TACHENIVS per sales diues, in morbo nil nisi acidi & alcali fermentationem deprehendit, & WIRDIGIVS, BONTEKOE, OVERCAMP, DE LE BR'E SYLVIUS, per eum seducti, falsam amplexere pathologiam vid. STAHL in prop. de path. falsa H. M. 1698. singula.

tinere. SENNERTVS (*h*) vt vltimam in ferie caufarum illam confiderat, morbum euoluentem, ficque cum remotis confundit. FVCHSIVS (*i*) caufam proximam & morbum fynonima efle contendit, vt ita producens & productum vnum efficiant. Plurimi materialem efle ex fcholio h. §. 9. facile videtur. Recte autem a ZIMMERMANNO (*k*) GAVBIO (*l*) SELLIO (*m*) in caufarum §. 18. & 19. coniunctionem, proxima ponitur, atque ex harum viribus componi. Haec immediate rationem continet, ac ad huius diminutionem vel ablationem, faepe in materiali confiftens, morbus nunc minuitur nunc tollitur. Claram nobis morbi ideam eius cognitio fiftit, fed ad hoc, plenaria, caufarum occasionalium & praedisponentium, cum eorum in corpus valore, fupponitur perferutatio. Tota morborum diagnosis prognofis & indicationes proximam refpiciunt, ficque medicus fallitur, id ex eius ignorantia fit. Vtinam de morbis femper eruenda fit, & ipfae indicationes curatiuae, a repetita morborum hiftoria depromptae, illi veritatem debent, & remediis deferimur, ea ignota, dicente iam Diuo Coo: quae enim
pro-

gularem plane theoriam, A. HAVPTMANNVS exfruere pollicitus eft, inque putredinem animatam morbos relegauit v. STOLLII H. Med. p. 533. In Anglia TH. WILLIS magnam fibi acquifuit famam, per duarum in homine animarum praefentiam, hominemque fermentatione nafci, nutriri, aegrotare & mori &c. Felix autem noftra pofteritas ex omnibus plus minus retinuit, & quam multae, in caufarum catalogo, tantum in mufeò recenfentur, infcio aegri corpore. GAVBIVS in Praef. path. ad finem energeticè veritatem loquitur, "Candide, inquiring, dicam me indies, dum in artis vfu verfor, dedifcere, quam difcere, & increfcen- te aetate minui mihi potius quam augeri fcientiam, tantumque abefle, vt etiam, fi ad hunc laborem redire vnquam dabitur, nonnulla forfan a me refciflum ire credam".

- (*h*) SENNERTVS l. c. P. II. c. I. p. 341.
 (*i*) FVCHSIVS in Infl. l. 3. c. 2.
 (*k*) ZIMMERMANN l. c. B. 2. p. 145.
 (*l*) GAVBIVS in path. §. 60.
 (*m*) SELLE in pyret. praef. §. 17. p. 36.

profecerunt, ob rectum vsum profecerunt. Viri sagaces iam monstrarunt, ad magnum medicinae compendium, vnam eandemque causam proximam, pro diuersitate loci &c. inter se ab-similes sistere morborum species, curatione generali eadem manente, & vice versa (n). BOHNIVS inquit, scrutetur medicus symptomatum causas proximam, quo, illis, quantum possibile inuentis, felicius ac facilius succurrere queat malis (o).

T A N T V M.

Quid verum, atque decens, curo & rogo, & omnis in hoc sum:
Nullius addictus iurare in verba magistri.

HORAT. Ep. l. 1. ep. 1.

- (n) SYDENHAM in praef. p. 7. ZIMMERMANN l. c. T. 2. B. IV. K. 3. p. 125. GAVBIUS §. 63. & HIPPOCRATES in libro de flat. id iam annotauit, dicens, "quare videntur quidem morbi nihil simile habere, propter diuersitatem se locorum, quum sit tamen vna morborum omnium species, & causa eadem".
- (o) De offic. med. dupl. c. VII. p. 163.

T H E S E S.

MVSSCHENBROECKII mechanica de gustu explicatio haud valet.

Nullum animi pathema orietenus specificè in partes operatur quasdam.

A bilis secretionè, respectu fontis, ad alias non valet consequentia, Experimenta C. H. chimica, in physiologia parum profunt.

Operis pistorii vsus nocuus, ex altero tritici principio animali, a Beccari detecto, euidentis fit.

De vi, in cadaueribus iniiciendis adhibita, vim cordis probare non possumus.

Contractio arteriarum ab elatere pendet, & mechanismus vitalis earum vi vitali in statu praeternaturali vititur.

Nullum exanthema morbus primarius.

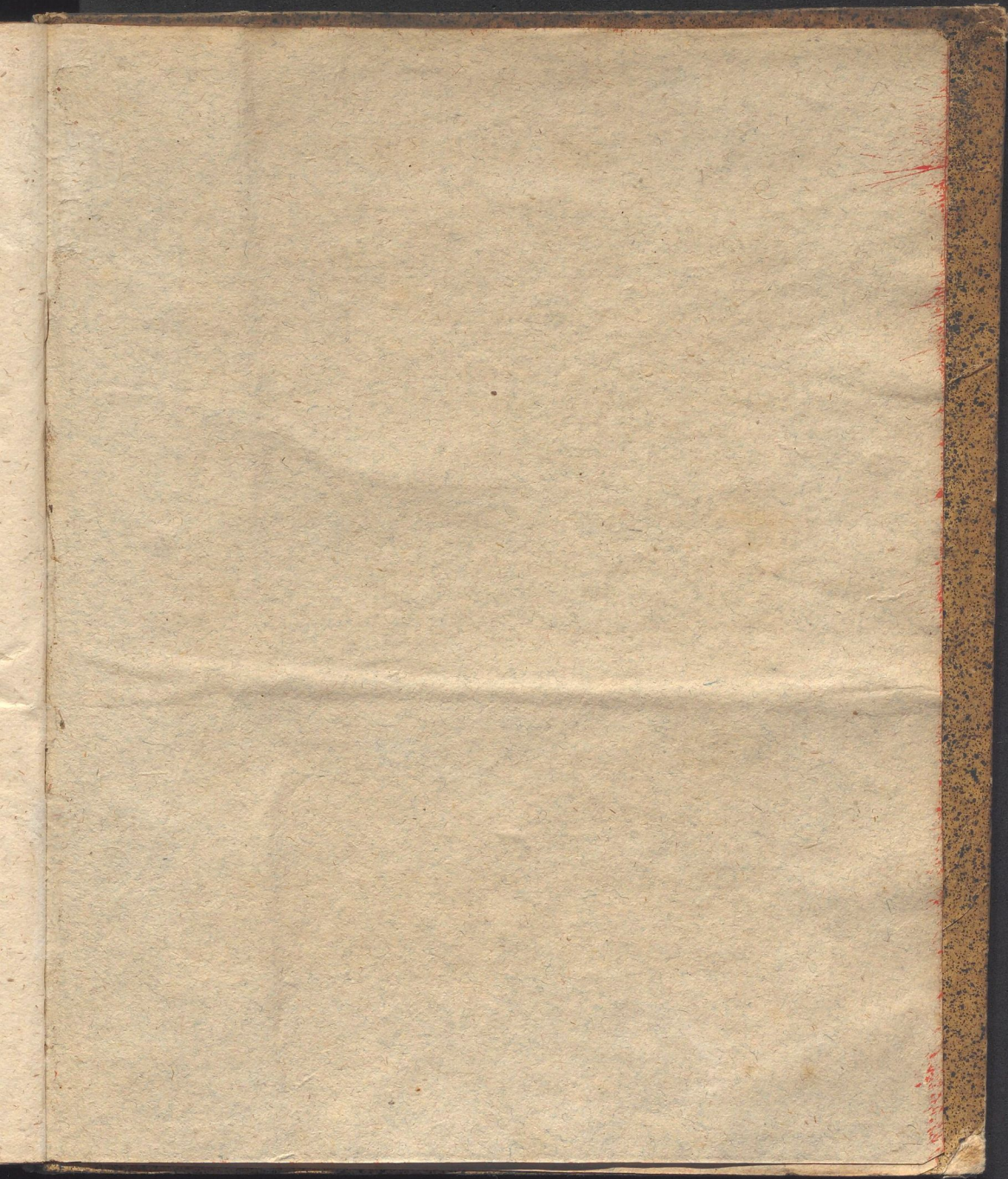
Partus difficilis & praeternaturalis differunt.

Pus laudabile opus est virium vitalium, & minime partium confuntio.

Sphacelus fere semper solidis debetur, non primum fluidis.

Sectio caesarea omnibus in casibus dissectioni symphysios ossium pubis est praefenda.

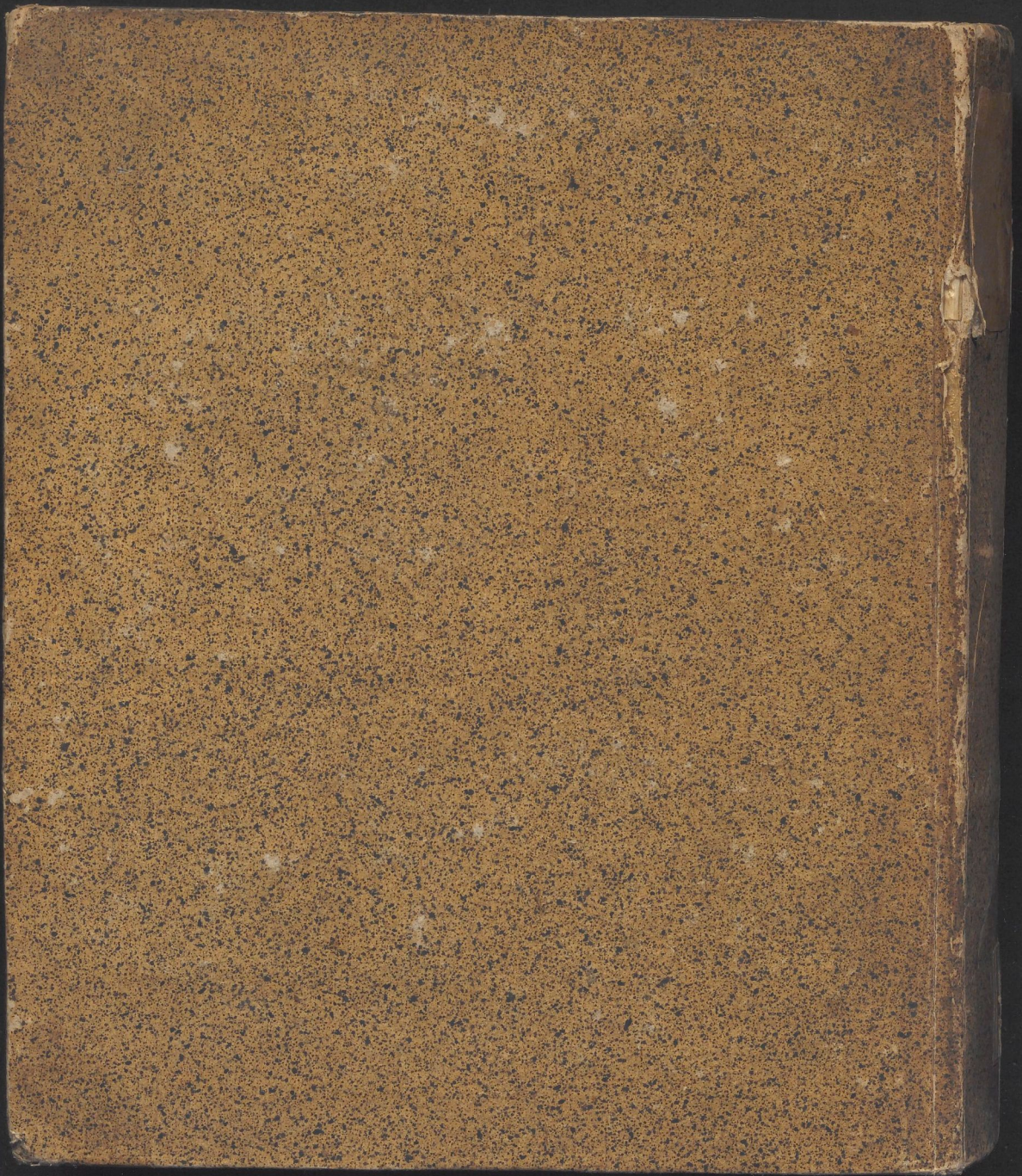

1018 Pica

DE
STATV MORBOSO
GENERATIM

GRATIOSI OB

C O

GRADV

DIE

PVBL

A

AVGVSTVS FR

HASSC

G

APVD IOANNEM IA

